

## SUMARI

|                          |    |
|--------------------------|----|
| Presentació .....        | 13 |
| Gènesi i motivació ..... | 19 |

### Part I

#### PERSPECTIVA HISTÒRICA DEL CONSUM DE DROGUES

|                                      |    |
|--------------------------------------|----|
| Les societats prehistòriques.....    | 39 |
| L'edat antiga.....                   | 45 |
| L'antic Egipte.....                  | 51 |
| Grècia i Roma.....                   | 61 |
| L'edat mitjana.....                  | 67 |
| L'edat moderna.....                  | 81 |
| L'Edat contemporània.....            | 83 |
| Noves drogues, noves situacions..... | 95 |

### Part II

#### LA PERSONA I ALLÒ QUE S'HI RELACIONA

|                                                      |     |
|------------------------------------------------------|-----|
| Els antecedents.....                                 | 127 |
| Quan la persona pateix i la personalitat emmalalteix | 147 |
| Els trastorns de la personalitat .....               | 151 |

### Part III

#### LA PERSONALITAT TRASTORNADA I EL CONSUM DE SUBSTÀNCIES

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| Els antecedents del doble diagnòstic.....                                | 169 |
| El model etiològic. Una primera possibilitat.....                        | 173 |
| El model independent. Una segona possibilitat .....                      | 177 |
| Model de l'automedicació. Una tercera via. Qui sap si la definitiva..... | 185 |

## Part IV

### QUAN LA DROGA ACTUA COM UN IMANT: L'ADDICCIÓ

|                            |     |
|----------------------------|-----|
| Tot plegat pren forma..... | 211 |
| Epíleg.....                | 221 |
| Bibliografia.....          | 229 |

## PRESENTACIÓ

És la primera vegada que algú em demana que comentí un llibre seu. A més, aquest algú no és qualsevol, sinó una persona molt important i especial per a mi, algú que ha estat capaç d'influir en la meua manera de veure la professió de psicòleg. També la manera de veure la vida i, sobretot, de gestionar-la, una manera d'experimentar-la senzilla, natural, fluida. És possible que aquest algú, l'autor d'aquest llibre, el doctor Francesc Abella i Pons, pugui pensar que l'idealitzo. Doncs bé, és possible..., i què?, i què si ha estat capaç de fer-me pensar diferent, d'acompanyar-me amb un sentiment de germà gran, de col·lega de professió i de còmplice, després de tantes converses per trencar-se de riure però també profundes i sinceres.

Per tant, encara que pugui semblar fàcil, em costarà de centrar-me en el text, en els continguts, sense tenir en compte l'autor, la seva manera de treballar i estudiar, com analitza i "pentina" els temes una vegada i una altra. De fet, aquest text és la revisió de la seva tesi doctoral, una revisió actualitzada que aporta una renovada perspectiva sobre el món de les drogues: les distintes menes de droga, la seva descoberta, els primers usos, els efectes, els consumidors, els diferents contextos en què s'han emprat al llarg de la història de la humanitat, en cada moment, per a cada ocasió. També els models explicatius dels diferents usos i les seves conseqüències.

Aquest llibre, en gran mesura, inclou moltes de les preguntes que s'ha fet la humanitat al llarg de la història. Preguntes sobre les mateixes preguntes i sobre el patiment,

el dolor, l'agressivitat, l'autodestrucció, el plaer, els sentiments, la bogeria, les emocions, la pèrdua de consciència i la catarsi. Aquestes preguntes es fan al voltant del tema central: les drogues el consum de les quals, sobretot d'alguna d'elles com l'heroïna als anys vuitanta, han tingut un gran impacte social, com també van impactar i inquietar el doctor Abella. L'autor es va anar endinsant en un món de foscor individual i col·lectiva i tot plegat va ser una experiència professional i de vida molt interessant i plena.

La primera part d'aquest llibre és un admirable resum de la història de la humanitat i del consum de drogues. L'autor fa un estudi extens però alhora ràpid, simple i molt entenedor d'allò que anomena l'acompanyament mutu de les persones i les substàncies, un acompanyament en diferents èpoques i manifestat al voltant de rituals iniciàtics, de trànsits vinculats a determinats moments de la vida individual i col·lectiva, i relatiu a les cerimònies religioses així com als misteris i a allò desconegut.

Mitjançant aquest recorregut al llarg de la història el doctor Abella ens presenta les substàncies una per una, com irrompen en la població, amb quins efectes, quin impacte individual, social, econòmic. Com anaven seduint d'una manera o altra les persones davant la incertesa, la por i el misteri que els acostaven cada vegada més a l'espiritualitat que assossegava el patiment a l'edat antiga.

Cal posar un especial èmfasi en la forta vinculació de l'ús de determinades plantes amb diferents efectes sobre el sistema nerviós central i, per tant, també amb la capacitat d'alterar la percepció de la realitat així com del patiment físic i mental. Ens cal parlar, doncs, de l'ús guaridor, "terapèutic", de moltes d'aquestes substàncies. Podríem parlar d'una medicina basada en l'evidència del fet de sobreviure.

Així mateix, se'ns parla de la farmacopea en l'antic Egipte, que avui en dia ens pot fer pensar en una espècie de vademècum exhaustiu molt important en aquella època per a intentar abordar qualsevol situació de vida o de mort.

L'edat mitjana és també una època interessant en la mesura que es posen en evidència les misèries humanes a través de les emocions més primàries que porten a la confrontació, al domini dels altres, a les lluites de poder, entre altres aspectes, mentre que la religió, en el sentit més ampli, adquireix un domini de la vida de les persones molt notable. En aquesta part del llibre, l'autor ens presenta no solament les diferents drogues i els usos que se'n feia, sinó també tot un seguit de personatges rellevants per entendre l'evolució de les substàncies psicoactives. A més, es comença a veure clarament la dimensió "transfronterera" del consum de les drogues.

La història de la humanitat i les drogues arriba a l'edat moderna i el relat del doctor Francesc Abella ens sona de manera més familiar a aquells que no hem entrat mai tan a fons en la matèria. El Renaixement, les creences mèdiques, la toxicologia com a disciplina incipient, una especial inquietud per allò mental separat d'allò físic i l'impacte emocional i la incomoditat que les alteracions de la ment causen en la col·lectivitat. Finalment, a l'edat contemporània, amb una elevada densitat de població, l'ús de les drogues arriba a un nivell de coneixements i experiències veritablement espectacular. En aquesta etapa, l'autor ens fa una nova exhibició d'informació i coneixements que convida a aprofundir-hi sense pressa. Constel·lacions de factors com ara la ciència i els seus avenços, l'objectiu de reduir el dolor, l'increment de la descripció de malalties, la recerca i la investigació en models incipients i sistemàtics, ens situen en un escenari complex.

El final de la primera part del llibre ens deixa amb un enunciat molt suggerent: "noves drogues, noves situacions". Fa la impressió que l'ésser humà ha decidit intentar modificar i alterar clarament la naturalesa de les coses, en especial, la naturalesa humana. Modificar la conducta, evitar el patiment, desenvolupar clarament la farmacologia i la psicofarmacologia, entendre el cervell i experimentar amb ell i les drogues, la psiquiatria i el model explicatiu del patiment mental, especialment des de la

vessant química, els models assistencials per a donar resposta al patiment i la malaltia... Tot plegat s'emmarca en un context bèl·lic en el qual s'experimenta amb les persones en el sentit més estricte i pervers.

La segona part del text, que parla dels tipus de personalitat, sembla voler mostrar-nos la culminació d'un vincle no solament inevitable sinó inqüestionable entre la humanitat i les drogues i, a aquestes alçades de la història, un nivell de consolidació que no queda més remei que reconèixer i normalitzar. Aquesta normalització sembla que passa, entre altres factors, per classificacions noves i diverses: les diferents menes de consumidors, l'estructura de la personalitat, els sistemes de creences, els valors culturals, l'educació, etc., i les classes de droga, la quantitat, la puresa, l'origen natural o sintètic i la combinació dels seus efectes en casos de politoxicomania.

La manera de consumir-les constitueix tot un seguit d'escenaris diferents: en solitari o acompanyat en un context lúdic i festiu, de manera ritualitzada i controlada o descontrolada, sota la supervisió d'algun guia o tutor de l'experiència o sense, sota supervisió mèdica amb una clara intenció terapèutica en determinats entorns de control... També el quan i el perquè poden ser determinants per a trobar unes explicacions més o menys clares.

Aquesta segona part entra en una dimensió especialment interessant quan tracta de les persones, del seu patiment i de com emmalalteixen. El doctor Abella intenta també descriure tarannàs concrets des d'una perspectiva sempre inclusiva i compassiva, així com els diferents tipus de comportament. A l'hora de sistematitzar tanta informació sobre la complexitat de les persones, tantes personalitats diferents i tantes drogues distintes, en tantes situacions diferents, en un context de percepcions múltiples i canviants, de pressions i d'incomprensió, sembla inevitable cercar models explicatius. El doctor Abella, en aquest punt, torna a posar sobre la taula el model bio-psicosocial com el més idoni davant de tanta complexitat.

És summament interessant la darrera part d'aquest apartat, sobretot, després de la solidesa dels arguments aportats fins ara. Entendre l'ús, el consum, els trastorns que causen les drogues, el concepte de cronicitat de malalties cròniques recidivants, entre altres qüestions, fa posar el focus en la importància i la transcendència novament de la persona i de les seves circumstàncies en edats primerenques. Per tant, es remarca el factor relacional, ambiental i educacional, a més de l'estatus socioeconòmic de procedència i la criança.

Tots i cadascun d'aquests elements hauran de ser tinguts en compte en l'abordatge terapèutic d'una drogodependència, també en l'abordatge d'altres patologies mentals en les quals hi ha presència de consum de substàncies psicoactives. En aquest sentit, també resulten rellevants les reflexions de l'autor al voltant de les connotacions negatives que han acompanyat i segueixen acompanyant les persones addictes a les drogues. Aquestes connotacions poden ser més determinants d'un mal pronòstic del que ens imaginem. Els professionals de la salut que hi treballem i la mateixa societat hem d'entendre quina és l'actitud per a afrontar amb les millors condicions l'atenció a les persones amb dependència a les drogues. Cal ser conscients que les actituds de rebuig poden ser clarament contraproductives si el que es pretén és oferir suport, ajuda i un tractament adequat enfront de tant patiment i enmig d'aquesta gran complexitat.

Entre les darreres aportacions del llibre, el doctor Abella fa referència al fet que el consum de drogues té clarament un caire de pandèmia silent. Ara que de pandèmies en sabem una mica més, cal activar el concepte d'*acceptació* per a transformar la situació actual dels consums de drogues i deixar de mantenir una actitud hipòcrita i poc solidària amb els qui pateixen aquesta malaltia diferent, complexa i massa sovint incompresa i maleïda.

ANTONI CALVO I LÓPEZ

Psicòleg. Director de la Fundació Galatea

© del text: Francesc Abella Pons, 2024  
© de la presentació: Antoni Calvo López, 2024  
© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2024  
C/ Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida  
editorial@pageseditors.cat  
www.pageseditors.cat  
Primera edició: maig de 2024  
DL: L 264-2024  
ISBN: 978-84-1303-548-2  
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L  
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <[www.cedro.org](http://www.cedro.org)>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.